

Posudek vedoucího na diplomovou práci

Bc. Jiří Jirsa

Modernizace venkova spojená se zakládáním jednotných zemědělských družstev na Strakonicku

Jiří Jirsa v předkládané diplomové práci navazuje na výzkumy, které podnikl v rámci bakalářského studia. Pokouší se o mikrohistorickou analýzu procesu kolektivizace zemědělství v rámci strakonického regionu, přičemž se zaměřuje na tři tamní obce: Chrášťovice, Mečichov a Třebohostice. Kromě tradičních pramenů (zejména z provenience MNV a ONV) pracuje též s orálně-historickými zdroji.

Autor se v práci pokusil zhodnotit potenciál mikrohistorie pro kritickou reflexi syntetizujících historiografických výkladů, velkých vyprávění a dominantních teorií, jež se týkají výzkumu totalitarismu. Jak dokládá poměrně rozsáhlá historiografická produkce k tématu kolektivizace, syntetizující a tzv. totalitární přístupy k tématu převládají, a tak může být revize těchto konceptů zhuštěným popisem „zdola“ velmi přínosná. Snahu ověřit převládající výklady na menším výzkumném poli deklaruje Jiří Jirsa v úvodu studie. Tomuto cíli vhodně odpovídá kompozice práce, jež nabízí dva hlavní oddíly zaměřené na téma represe a modernizace. Právě v napětí mezi represivní povahou kolektivizačního procesu a jeho modernizačními dopady se zajímavě odkrývá řada nejednoznačností, jež v rámci syntetizujícího přístupu často zakrýváme. Rád bych v této fázi posudku zdůraznil, že tento klíčový cíl se autorovi podařilo naplnit. Předkládaná práce pramenně podloženě ilustruje konkrétní peripetie kolektivizačního procesu ve třech vybraných obcích a zdůrazňuje přitom i rozporné stránky procesu, jež nejsou jednoduše převoditelné na černobílé vyprávění o vládnoucích a ovládaných. Pozitivně oceňuji též skutečnost, že autor v úvodu práce jasně formuloval výzkumné otázky a že na ně v práci průběžně reagoval.

Po tomto obecném pozitivním zhodnocení bych se rád soustředil na kritickou reflexi práce. Autor do textu začlenil řadu pasáží, které nejsou pro výzkumné otázky podstatné. Týká se to především povšechných vlastivědných charakteristik zkoumaných obcí (s. 31 -36), jež rozsahem překračují pasáže, v nichž autor rámcově popisuje specifika zakládání JZD v daných lokalitách (s. 37-40).

Dva základní oddíly práce, v nichž Jiří Jirsa pracuje s prameny (kapitoly o represích a modernizaci), působí poněkud nevyváženě. Na šestém oddílu o represích a mezilidských vztazích je patrné, že se autor výzkumu věnoval delší dobu. Díky tomu shromáždil řadu zajímavých případů, jež v zhuštěné mikroperspektivě nabízejí podnětný vhled do místních společenství. Tyto kazuistiky funkčně rezonují se syntetizujícími výklady represí v rámci syntetizujících popisů kolektivizace a ukazují specifické parametry procesu v konkrétní obci.

Zhodnocuje se zde i srovnávací perspektiva, díky níž může autor poukázat na zásadní význam sociálních vztahů v komunitě pro průběh kolektivizace. Kapitola o modernizaci za tímto oddílem poněkud zaostává především proto, že neobsahuje tak vydatné konkrétní případy a je vůbec méně podepřena prameny. Autor se pokusil o konceptuální vymezení pojmu modernizace alespoň natolik, aby zajistil argumentační soudržnost, ale ponechal přitom stranu řadu zajímavých aspektů modernity a modernizace (změny životního stylu a hodnot, fenomén televizní zábavy, dovolené, proměny religiozity ad.).

Jiří Jirsa přistupoval k mým kritickým podnětům zodpovědně a pokoušel se je do svého výzkumu integrovat. Bohužel se mi ho však nepodařilo přesvědčit, aby ve svém bádání zohlednil paměťovou perspektivu a zaměřil pozornost na transformační, postsocialistické reflexe kolektivizace a přemýšlel také o tom, jaký význam mají současné výklady tohoto procesu pro regionální identitu. Návodná by v tomto ohledu mohla být práce norské sociální antropoložky Haldis Haukanes (*Velká dramata — obyčejné životy: Postkomunistická zkušenost na českém venkově*, 2004), která dokonce vychází z terénního výzkumu právě na Strakonicku. Autor ji sice zmiňuje v rámci přehledu sekundární literatury (s. 10), metodologické inspirace však nevyužil, ani se vůči jejímu přístupu nevymezil.

Stylistika nepatří k silným stránkám předkládané práce. Autor rezignoval na narativní postupy, jež jsou mikrohistorickému bádání poměrně blízké, a pokusil se o neutrální, objektivisticky nezaujatou stylizaci. Konvenční užití jazyka v důsledku zeslabuje vyznění práce, neboť autor není schopen toho, aby klíčové pasáže a teze práce patřičně zvýraznil. V některých náročnějších částech se mi argumentace jeví až nedostatečná (např. vymezení modernizace u Milana Hlavačky a Jana Binka, s. 17). Text navíc obsahuje řadu překlepů, které nejsou vždy zcela nevinné, jak může ilustrovat proměna Velkého sociologického slovníku v socialistický (s. 16 a 17).

I přes dílčí výhrady bych v závěru posudku rád konstatoval, že ve vztahu k naplnění základního badatelského cíle považuji práci za vydařenou. Předkládaný text splňuje podmínky kladené na tento typ závěrečných prací, a tak jej doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci velmi dobře.